नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार

वर्ष ३२ | अंक २/३ | नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार | कात्तिक/मंसिर २०६४ | अक्टोबर-डिसेम्वर २००७

विश्व बैंक र अमुकोको संयुक्त वार्षिक बैठक सम्पन्न

विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको सन् २००७ को संयुक्त वार्षिक बैठक अमेरिकाको वासिंगटन डिसीमा कात्तिक ५ गते (अक्टोवर २२, २००७)सम्पन्न भयो । विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको विश्वका १८५ सदस्य राष्ट्रहरुका गभर्नर तथा बैकल्पिक गभर्नरहरुको सहभागिता रहेको सो बैठक तीन दिनसम्म संचालन भएको थियो ।

बैठकमा नेपालको तर्फबाट विश्व बैंकका गभर्नर अर्थमन्त्री डा. रामशरण महत तथा वैकल्पिक गभर्नर अर्थसचिव श्री विद्याधर मल्लिकले भाग लिनुभएको थियो भने कायममुकायम गभर्नर श्री कृष्णबहादुर मानन्धरले अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषका लागि नेपालको गभर्नरको रुपमा भाग लिनुभएको थियो ।

कात्तिक ८ गते आयोजना गरिएको बैठकको उद्घाटन सत्रमा नेपालको तर्फबाट अर्थमन्त्री डा. महतले मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । उक्त अवसरमा अर्थमन्त्री डा. महतले द्वन्द्वप्रभावित क्षेत्रको पुनर्निर्माण, विस्थापित जनताको पुनर्वास र सुधारका लागि सहयोग आवश्यक रहेको धारणा राख्नुभएको थियो । नेपालको विकास निर्माणका लागि विश्व समुदायले सहयोग गरिरहेको र थप एवं सामयिक सहायता महत्वपूर्ण रहेको उहाँको आग्रह थियो ।

वार्षिक बैठकको महत्वपूर्ण पक्षको रुपमा कात्तिक ३ गते (अक्टोवर २०, २००७) अन्तर्राष्ट्रिय मौद्रिक तथा वित्तीय समिति (International Monetary and Financial Committee) को बैठक आयोजना गरियो । यसैगरी कात्तिक ४ गते (अक्टोवर २१, २००७) अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको विकास समिति (Development Committee) को बैठक सम्पन्न भयो ।

बैठकले विश्व बैंक समूह र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको आगामी संयुक्त वार्षिक बैठक वासिंगटन डिसीमा सन् २००८ को अप्रिल १२ र १३ तारिखमा आयोजना गरिने निर्णय गऱ्यो । अघिल्लो वार्षिक बैठक सन् २००६ को सेप्टेम्बर १९ र २० तारिखमा सिंगापुरमा सम्पन्न भएको थियो ।●

अन्तरबैंक कारोवारमा वृद्धि

आर्थिक वर्ष २०६४।६५ को पहिलो त्रयमासमा वाणिज्य बैंकहरुको अन्तरबैंक कारोवार बढेको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकले मंसिर १४ गते सार्वजनिक गरेको तथ्यांक अनुसार सो अवधिमा वाणिज्य बैंकहरुले कुल रु. १ खर्ब १ अर्ब ८७ करोड बराबरको अन्तरबैंक कारोवार गरेका छन् । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा कुल रु. ४८ अर्ब ८ करोड बराबरको मात्र अन्तरबैंक कारोवार भएको थियो ।

बैंकका अनुसार चालु आर्थिक वर्षको पहिलो महिनामा रु. ३५ अर्ब ४५ करोड, दोस्रो महिनामा रु. ३१ अर्ब ३६ करोड र तेस्रो महिनामा रु. ३५ अर्ब ६ करोड बराबरको अन्तरबैंक कारोवार भएको थियो ।

समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरुको स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग पनि बढेको छ । अघिल्लो वर्षको तीन महिनाको अवधिमा वाणिज्य बैंकहरुले रु. १ अर्ब ९५ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेकोमा चालु वर्षको तीन महिनामा रु. १३ अर्ब ७५ करोड उपयोग गरेका छन् ।

वाणिज्य बैंकहरुको अन्तरबैंक कारोवार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोग बढ्नुको प्रमुख कारण आन्तरिक कर्जाको मागमा वृद्धि हुनु हो । समीक्षा अवधिमा आन्तरिक कर्जा ६.७ प्रतिशतले बढेको छ । गत वर्ष यसै अवधिमा यस्तो कर्जा ३.३ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो ।

वाणिज्य बैंकहरुको नेपाल सरकारमाथिको दावी र निजीक्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा बढेका कारण कुल आन्तरिक कर्जा बढ्न गएको हो । नेपाल राष्ट्र बैंकका अनुसार अघिल्लो वर्ष १.५ प्रतिशतले घटेको नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी समीक्षा अवधिमा ८.९ प्रतिशतले बढेको छ । उता निजीक्षेत्रतर्फ गएको कर्जा अघिल्लो वर्ष ३.९ प्रतिशतले मात्र बढेकोमा यस वर्ष ६.४ प्रतिशतले बढेको छ । वाणिज्य बैंकहरुबाट प्रवाह भइरहेको उपभोग कर्जामा वृद्धि आएका कारण निजीक्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाह बढेको हो ।

उता अन्तरबैंक कारोवारसंगै यसको ब्याजदर पनि बढ्दै गएको छ । २०६४ को असोज मसान्तमा भारित औसत मासिक अन्तरबैंक ब्याजदर ३.३५ प्रतिशत कायम रह्यो । यस्तो ब्याजदर २०६३ को असोजमा २.११ प्रतिशत मात्र थियो । यसैगरी २०६४ साउन र भदौमा पनि यस्तो ब्याजदर अघिल्लो वर्षभन्दा बढी रहेको थियो । यस्तो ब्याजदर २०६४ साउनमा ४.०९ प्रतिशत र भदौमा २.१८ प्रतिशत रहेको थियो ।●

अन्तरबैंक कारोवार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोग स्थिति

(पहिलो त्रयमास)

lj j/0f	cf=j= @)^#÷^$	cf=j= @)^$÷^%
:yfoL t/ntf ;ljwf pkofu	?= !=(% ca	?= !#=&% ca
cGt/as sf/f/	?= $*=)* ca	?= !)!=*& ca

‘हामीलाई वित्तीय स्थायित्वको चुनौती छ’

कायममुकायम गभर्नर श्री कृष्णबहादुर मानन्धरले देशमा वित्तीय स्थायित्व कायम राख्नु नेपाल राष्ट्र बैंकको प्रमुख चुनौती रहेको कुरा बताउनु भएको छ । उक्त कुरा उहाँले नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघ, मुख्य शाखा समिति थापाथलीको पाँचौं अधिवेशनको उद्घाटन समारोहमा व्यक्त गर्नुभएको हो ।

उक्त अवसरमा कायम-मुकायम गभर्नर श्री मानन्धरले नेपाल राष्ट्र बैंकको अहिलेको कार्यप्रकृतिमा पहिलेभन्दा धेरै

भिन्नता आइसकेको चर्चा गर्नुभयो । देशमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या बढ्दै गएकाले केन्द्रीय बैंकले पनि आफ्नो सुपरिवेक्षकीय क्षमता पनि बढाउँदै लैजानु पर्ने उहाँको कथन थियो ।

देशले अपनाएको आर्थिक उदारीकरणको नीतिअनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको स्थापनालाई केन्द्रीय बैंकले रोक्न नमिल्ने विचार व्यक्त गर्दै कायममुकायम गभर्नर श्री मानन्धरले त्यस्ता संस्था स्थापनाका लागि उपयुक्त र मान्य हुने मापदण्ड तोक्ने नीति मात्र नेपाल राष्ट्र बैंकले तर्जुमा गर्न सक्ने स्पष्ट पार्नुभयो ।

केन्द्रीय बैंकका लागि सक्षम जनशक्ति तयार गर्ने र सोको उचित व्यवस्थापन गर्न आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन योजना तयार गर्नमा बैंक व्यवस्थापन सजग रहेको चर्चा गर्दै कायममुकायम गभर्नर श्री मानन्धरले श्रीलंकाली जनशक्ति योजनाविद्द्वारा तयार गरिएको नेपाल राष्ट्र बैंकको जनशक्ति व्यवस्थापन योजना (HRM Plan) अन्तिम चरणमा रहेको जानकारी दिनुभयो ।

समारोहमा डेपुटी गभर्नर श्री वीरविक्रम रायमाझी उपस्थित हुनुहुन्थ्यो । साथै, कार्यक्रममा बैंकका विभागीय प्रमुखहरु, वरिष्ठ अधिकृत तथा कर्मचारीहरुको उपस्थिति रहेको थियो ।

समारोहमा नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघका केन्द्रीय अध्यक्ष श्री वसन्तराज पाण्डेले देश

परिवर्तनको संघारमा रहेको वर्तमान स्थितिमा बैंक व्यवस्थापनले पनि आफ्नो चिन्तन, सोच र भावना परिवर्तन गरी नयाँ चुनौतीको सामना गर्न सक्ने केन्द्रीय बैंक बनाउनेतर्फ कार्य गर्न सुझाव दिनुभयो । परिवर्तित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिस्थिति अनुरुप उत्पन्न हुन सक्ने वित्तीय क्षेत्रका नयाँ चुनौती, विकृति तथा विसंगति सामना गर्न सक्ने केन्द्रीय बैंकको रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंक अगाडि बढ्नु पर्ने उहाँको धारणा थियो ।

कर्मचारीले न्याय पाएको अनुभूति हुनेगरी कर्मचारीको योग्यता, कार्यक्षमता र वास्तविक मूल्यांकनका आधारमा बढुवा गरिनुपर्ने विचार अध्यक्ष श्री पाण्डेले व्यक्त गर्नुभयो । उहाँले बैंकलाई दीर्घकालसम्म सफलतापूर्वक सञ्चालन गर्न सेवा मिलानको असरलाई कम

गर्ने खालको जनशक्ति व्यवस्थापन योजना तयार गरी लागू गर्न आवश्यक भएको धारणा पनि राख्नुभयो ।

यसैगरी संघका केन्द्रीय महासचिव श्री राजेन्द्रप्रसाद रिमालले कर्मचारी संघ व्यक्तिगत पूर्वाग्रहबाट निर्देशित हुन नहुने धारणा राख्नुभयो । बैंक

व्यवस्थापनलाई आवश्यक सल्लाह र सुझाव दिई समझदारी कायम गरी समस्याहरुको समाधान गर्नु कर्मचारी संघको धर्म भएको उहाँको भनाइ थियो । बैंक व्यवस्थापनको निर्णय आम कर्मचारीको भावना मुखरित हुने खालको हुनुपर्नेमा उहाँले जोड दिनुभयो । बैंकको उच्च व्यवस्थापन विरुद्ध डिफल्टरहरुको प्रहार शुरु भएको अनुभूति भएको चर्चा गर्दै उहाँले यस कार्यको विरुद्ध नेपाल राष्ट्र बैंकले गतिलो जवाफ दिनुपर्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो ।

समारोहका सभापति नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघ, मुख्य शाखा समिति थापाथलीका अध्यक्ष श्री उमाकान्त थपलियाले कर्मचारी संघसंग भएका सहमति र सम्झौता समयमै पालना नभएकोमा बैंक

व्यवस्थापन प्रति गुनासो व्यक्त गर्नुभयो ।

नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघ, मुख्य शाखा समिति बालुवाटारका अध्यक्ष श्री अशोक राई र मुख्य शाखा समिति टक्सारका अध्यक्ष श्री राजेन्द्र न्यौपानेले शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको उक्त समारोहमा संघको मुख्य शाखा समिति, थापाथलीका कोषाध्यक्ष श्री गेदा पँगेनीले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।●

सरकारी खर्चमा निरन्तर वृद्धि

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को पहिलो तीन महिनामा पनि सरकारी खर्च निरन्तर बढेको छ। उक्त अवधिमा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च ५३.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.३० अर्ब ३ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष सरकारी खर्च १७.७ प्रतिशतले बढेको थियो। सबै प्रकारका सरकारी खर्चको वृद्धिदरमा उल्लेखनीय वृद्धि भएकोले अघिल्लो वर्षको तुलनामा कुल सरकारी खर्चको वृद्धिदरमा विस्तार आएको नेपाल राष्ट्र बैंकले जनाएको छ।

समीक्षा अवधिमा सरकारको चालू खर्च ३५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.२१ अर्ब ३२ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष चालू खर्च २८.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। राहत भुक्तानी, सरकारी कर्मचारीको तलब, शान्ति व्यवस्थापनसम्बन्धी खर्चमा वृद्धि एवं संविधान सभाको निर्वाचन तयारी खर्चका कारण चालू खर्चको वृद्धिदरमा विस्तार आएको हो।

पूँजीगत खर्च भने अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा रु १ अर्ब २९ करोड खर्च भएकोमा चालु वर्षमा रु २ अर्ब ८४ करोड पुगेको छ। नेपाल आयल निगमलाई रु ५० करोड भुक्तानी, गरिबी निवारण कोषलाई भुक्तानी र स्थानीय निकायलाई अनुदान रकम निकासा भएको कारण पूँजीगत खर्च बढेको हो।

उक्त अवधिमा साँवा भुक्तानी उल्लेखनीय रुपमा बढी रु ३ अर्ब ४९ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष रु ४२ करोड मात्र साँवा भुक्तानी भएको थियो। यसमध्ये आन्तरिक ऋण (विकास ऋणपत्र) रु २ अर्ब र वैदेशिक ऋण रु १ अर्ब ४९ करोड भुक्तानी भएकोले सरकारी खर्च वृद्धिमा साँवा भुक्तानीको अंश पनि बढी रहेको छ।

समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारको राजस्व परिचालन भने १८.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु १९ अर्ब २६ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष राजस्व २६.७ प्रतिशतले बढेको थियो। तराई क्षेत्रको तनाव, सीमावर्ती भन्सार नाकाहरुमा राजस्व असुलीमा समस्या, कर्मचारीहरु जान नसकेका कारण भन्सार कार्यालय केही समय बन्द हुनु जस्ता कारणहरुले गर्दा राजस्व असुलीमा कमी आएको हो। साथै, मूल्य अभिवृद्धि कर र आयकरवापत्को राजस्वको वृद्धिदरमा पनि अघिल्लो वर्षको तुलनामा कमी आएकोले समीक्षा अवधिमा राजस्व परिचालनको वृद्धिदरमा कमी आएको हो। उक्त अवधिमा नेपाल सरकारलाई वैदेशिक नगद अनुदानवापत् रु १ अर्ब १७ करोड प्राप्त भएको छ। अघिल्लो वर्ष रु २ अर्ब ३१ करोड वैदेशिक ऋण प्राप्त भएको थियो।

समीक्षा अवधिमा सरकारी बजेट रु ९ अर्ब ४० करोडले घाटामा रहेको छ। अघिल्लो वर्ष सरकारी बजेट रु ३५ करोडले बचतमा थियो। गैरऋण साधन परिचालनको तुलनामा सरकारी खर्चको वृद्धि उच्च रहेकोले सरकारी बजेट घाटामा रहेको हो। कुल बजेट घाटा पूर्ति गर्न रु ८ अर्ब ५६ करोडको कुल आन्तरिक ऋण परिचालन गरिएको छ। गत वर्षको यसै अवधिमा बजेट रु ९ करोड ७० लाख बचतमा थियो। साथै, अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु ९९ करोड नगद बचत रहेकोमा समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रु ६ अर्ब ७३ करोड बराबरको अधिविकर्ष उपयोग गरेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको अन्त्यमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु ३ अर्ब १६ करोडको नगद बचत रहेकाले २०६४ असोज मसान्तसम्ममा खुद अधिविकर्ष रु ३ अर्ब ५६ करोड रहेको छ। कुल बजेट घाटामध्ये रु ८५ करोड वैदेशिक ऋणबाट पूर्ति गरिएको छ। अघिल्लो वर्ष यसै अवधिमा रु ६२ करोड वैदेशिक ऋण प्राप्त भएको थियो।●

विदेशी विनिमय सञ्चिति घट्दो छ

नेपालको विदेशी विनिमय सञ्चिति घट्दो क्रममा रहेको देखिएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंकले सार्वजनिक गरेको तथ्याङ्क अनुसार २०६४ असोजमा देशको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति असारको तुलनामा ४.३ प्रतिशतले घटी रु १५८ अर्ब ८ करोडमा झरेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो सञ्चिति ०.२ प्रतिशतले मात्र घटेको थियो।

देशको विदेशी विनिमय सञ्चिति २०६४ भदौदेखि नै घट्न शुरु गरेको थियो। उक्त महिनामा यस्तो सञ्चिति असारको तुलनामा १.७ प्रतिशतले घटेर रु १६२ अर्ब ३७ करोड रहेको थियो। २०६४ असार र साउन मसान्तमा देशको विदेशी विनिमय सञ्चिति क्रमशः रु १६५ अर्ब ११ करोड र रु १६५ अर्ब ३ करोड रहेको थियो।

अमेरिकी डलरको हिसाबमा नेपालको विदेशी विनिमय सञ्चिति २०६४ असोजमा असारको भन्दा १.८ प्रतिशतले मात्र घटेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो सञ्चिति १.९ प्रतिशतले बढेको थियो। २०६४ असोजमा विदेशी विनिमय सञ्चिति अमेरिकी डलर २ अर्ब ५० करोड रहेको छ। यस्तो सञ्चिति असार, साउन र भदौमा क्रमशः अमेरिकी डलर २ अर्ब ५५ करोड, २ अर्ब ५१ करोड र २ अर्ब ५० करोड बराबरको रहेको थियो।

कुल व्यापार घाटामा वृद्धि र विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा गिरावट आएका कारण विदेशी विनिमय सञ्चिति घट्दै गएको हो। प्राप्त तथ्यांक अनुसार चालु आर्थिक वर्षको तीन महिनामा नेपालको व्यापार घाटा अघिल्लो वर्षभन्दा १२.५ प्रतिशतले बढेर रु ३४ अर्ब ९ करोड ५९ लाख पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यसै अवधिमा रु ३० अर्ब ३१ करोड ८० लाखको व्यापार घाटा भएको थियो।

नेपालको विदेशी विनिमय सञ्चिति घटेको अवस्थामा रहे तापनि यो सुविधाजनक स्तरमा रहेको छ। नेपाल राष्ट्र बैंकका अनुसार समीक्षा अवधिको आयातको आधारमा विदेशी विनिमय सञ्चितिको सोही अवधिको स्तरले नेपालको ९.६ महिनाको वस्तु आयात र ७.५ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको छ।●

विश्व बैंकको अहिलेसम्मकै ठूलो आर्थिक सहयोग

विश्व बैंकले नेपालका लागि अहिलेसम्मकै ठूलो आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउने भएको छ । यस सम्बन्धी प्रस्ताव विश्व बैंकले मंसिर २० गते (डिसेम्बर ६, २००७) स्वीकृत गरेको हो । करिब १६ अर्ब रुपैयाँ (अमेरिकी डलर २५ करोड २६ लाख) को सो सहयोग नेपालमा आधारभूत तथा प्राथमिक शिक्षाको पहुँच बढाउन, सिंचाइ सुविधा तथा ग्रामीण सडक विस्तार गर्नका लागि उपलब्ध गराउन लागिएको हो । विश्व बैंकद्वारा सोही दिन जारी विज्ञप्ती अनुसार सहयोग रकम नेपालको ग्रामीण गरिब वर्गको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन र तिनीहरुको सशक्तीकरणका लागि पनि खर्च गरिनेछ ।

मुख्यत: चार वटा परियोजना (हेर्नुस तालिका) सञ्चालनका लागि उपलब्ध गराउन लागिएको यस आर्थिक सहयोगबाट विश्व बैंकले विकासका लागि नेपाललाई उपलव्ध गराएको आर्थिक सहयोग दोब्बर भएको बैंकले जनाएको छ । सहयोग विश्व बैंकको सहुलियतपूर्ण वित्तीय सहायता उपलब्ध गराउने निकाय अन्तर्राष्ट्रिय विकास संस्था (IDA) ले उपलब्ध गराउन लागेको हो ।

आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा दक्षिण एसियाका लागि विश्व बैंकका उपाध्यक्ष श्री प्रफुल पटेलले विश्व बैंक समूहका कार्यकारी निर्देशक र सल्लाहकारहरुलाई जानकारी गराउने क्रममा नेपाल सरकारलाई विकास निर्माणका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न, शान्ति कायम गरी नयाँ नेपाल स्थापना गर्न बैंकको वित्तीय सहायताले सजिलो हुने धारणा व्यक्त गर्नुभएको थियो । विकासका लागि शान्ति र शान्तिका लागि विकास निर्माण आवश्यक पर्ने अवधारणा अनुरुप नेपाललाई यो आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराइएको उहाँले स्पष्ट पार्नुभयो ।

यसअघि सहायता सम्बन्धमा कात्तिक २२ गते (नोभेम्बर ८, २००७) काठमाडौंमा विश्व बैंकका दक्षिण एसिया क्षेत्रका वरिष्ठ व्यवस्थापकहरु र पदाधिकारीसित नेपाली राजनैतिक, सरकारी, निजी तथा सञ्चार क्षेत्र, नागरिक समाजलगायत सामाजिक संघ/संस्थाका वरिष्ठ अधिकारीहरुसंग छलफल भएको थियो । उक्त अवसरमा नेपालका लागि विश्व बैंकका कन्ट्री डाइरेक्टर श्री सुसन गोल्डमार्कले असमानता र समावेशीकरण नेपालको विकासका प्रमुख चुनौती भएको विचार व्यक्त गर्नुभयो । उपलब्ध गराउन लागिएको आर्थिक सहयोग विश्व बैंकको कम विकसित क्षेत्र, उपेक्षित वर्ग र गरिबहरुको समावेशीकरणप्रतिको प्रतिवद्धता भएको उहाँको भनाई थियो । सहायताबाट सञ्चालन हुने विद्यालय, सडक र खानेपानी व्यवस्थाको सुधार तथा आय आर्जनका क्रियाकलापबाट नेपालको विकट र द्वन्द्व प्रभावित ठाउँका जनतालाई आधारभूत आवश्यकता पुर्‍याउन मद्दत पुग्ने उहाँले विश्वास व्यक्त गर्नुभयो ।

cflys ;xofuaf6 ;~rfng ul/g kl/ofhgf

q=;=	kl/ofhgfsf gfd	;xofu /sd -cdl/sL 8n/df_
!	ul/aL lgjf/0f sfif kl/ofhgf -bf;|f r/0f_	!) s/f8
@	;asf nflu lzIff kl/ofhgf	^ s/f8
#	l;rf0 tyf hn;|ft Joj:yfkg kl/ofhgf	% s/f8
$	;8s lfq ljsf; kl/ofhgf	$ s/f8 @^ nfv
	hDdf	@% s/f8 @^ nfv

पिआरजिएफ ऋणको अन्तिम किस्ता स्वीकृत

अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको कार्यकारी बैठकले कोषको ऋण सहयोगबाट नेपालमा संचालित

गरिबी निवारण तथा आर्थिक वृद्धि (पिआरजिएफ) कार्यक्रमका लागि अन्तिम किस्ता ऋण स्वीकृत गरेको छ । कात्तिक २३ गते (नोभेम्बर ९, २००७) बसेको कोषको कार्यकारी बैठकले नेपालमा संचालित पिआरजिएफ कार्यक्रमको पाँचौ तथा अन्तिम समीक्षा अनुमोदन गरेपछि करिब रु. १ अर्ब ८ करोड (SDR १०६.९ लाख) को यो अन्तिम किस्ता झिक्न स्वीकृति दिइएको हो । यस स्वीकृतिपछि नेपालले पिआरजिएफ कार्यक्रम अन्तर्गत लिन पाउने ऋणको रकम रु. ५ अर्ब ६ करोड (SDR ४९९ लाख) पुगेको छ (हेर्नुस् तालिका) ।

बैठकले नेपालबाट अनुरोध भएबमोजिम समयमै पूरा गर्न नसकिएका ६ वटा कार्यको छुट पनि अनुमोदन गरेको छ । बैठकमा कोषका उप-महाप्रबन्धक श्री ताकातोसी कातोले जटिल राजनैतिक अवस्थामा पनि देशको आर्थिक नीति तथा कार्यक्रम र सुधारका कार्यक्रम सफलतापूर्वक सम्पन्न गरेकोमा नेपालको सराहना गर्नुभयो । साथै, उहाँले नेपालमा शान्ति प्रक्रिया अघि बढिरहेको, दिगो आर्थिक वृद्धि र गरिबी न्यूनीकरणका कार्यक्रम राजनैतिक अस्थिरता समाप्त भएपछि थप संरचनात्मक सुधार सहित निरन्तर चालु रहने धारणा व्यक्त गर्नुभयो ।

पिआरजिएफ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको एक प्रकारको सहुलियतपूर्ण ऋण सुविधा हो । यस्तो सुविधा विश्वका कम आय भएका कोषका सदस्य राष्ट्रहरुलाई उपलब्ध गराइन्छ । सन् २००७ नोभेम्बरसम्ममा कोषले विश्वका कम आय भएका ७८ राष्ट्रहरुलाई पिआरजिएफ ऋणका लागि योग्य मानेको छ । यसमा नेपाल पनि पर्दछ ।

lkcf/lhPkm C0f ljj/0f -/sd P;l8cf/ df_

ls:tf	:jLst ldlt	:jLst C0f
klxnf	@$ gfeDa/, @))#	&!,#),)))
bf;|f	@) cS6fa/, @))$	&!,#),)))
t;|f	!# gfeDa/, @))^	!,$@,^),)))
rfyf	!# hg, @))&	!,)^,(),)))
kfrf	(gfeDa/, @))&	!,)^,(),)))

अधिकृत प्रथम पदमा बढुवा/पदस्थापन

बैंकमा रिक्त रहेको प्रशासन सेवातर्फको अधिकृत प्रथम पद संख्या ६ (छ) मूल्यांकन बढुवाको माध्यमद्वारा पूर्ति गर्ने सन्दर्भमा बढुवाका लागि सम्भाव्य उम्मेदवारहरुमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंक, कर्मचारी सेवा विनियमावली अनुसार कुलमा बढी अंक प्राप्त गर्ने देहायका अधिकृत द्वितीयहरुलाई उक्त पदमा बढुवा गरी विभिन्न विभाग तथा कार्यालयमा पदस्थापना गरिएको जनशक्ति व्यवस्थापन विभागले जनाएको छ। सो विभागको कात्तिक १२ गतेको परिपत्र अनुसार सर्वश्री पर्वतकुमार कार्कीलाई सूचना प्रविधि विभागको, शिवनाथ पाण्डेलाई वित्त व्यवस्थापन विभागको महेश्वरलाल श्रेष्ठलाई जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग (अतिरिक्त दरबन्दी) को (कामकाज: बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग) निर्देशक पदमा पदस्थापना गरिएको छ।

यसैगरी सर्वश्री बासुदेव आचार्यलाई नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखराको मुख्य व्यवस्थापक पदमा, नारायण धमलालाई मुद्रा व्यवस्थापन विभागको निर्देशक पदमा र ख्यामनारायण ढकाललाई नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगरको मुख्य व्यवस्थापक पदमा पदस्थापना गरिएको छ।●

अधिकृत द्वितीय पदमा बढुवाका लागि सिफारिस

बैंकमा रिक्त रहेको प्रशासन सेवातर्फको अधिकृत द्वितीय पद संख्या १३ (तेह्र) मूल्यांकन बढुवाद्वारा पूर्ति गर्ने सम्बन्धमा बढुवाका लागि सम्भाव्य उम्मेदवारहरुमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली अनुसार कुलमा बढी अंक प्राप्त गर्ने बैंकको अधिकृत तृतीय पदमा कार्यरत देहायका अधिकृतहरुलाई अधिकृत द्वितीय पदमा बढुवाका लागि सिफारिस गरिएको जनशक्ति व्यवस्थापन विभागको मंसिर ७ गतेको सूचनामा जनाइएको छ।

यसअनुरुप अधिकृत द्वितीय पदमा बढुवाका लागि सिफारिस गरिनेहरुमा सर्वश्री हरिगोपाल अधिकारी (नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज), माधवप्रसाद पोखरेल (राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग), ज्ञानुकृष्ण अधिकारी तथा श्यामकृष्ण दाहाल (बैंक सुपरिवेक्षण विभाग), शशी अर्याल तथा वेदबहादुर खतिवडा (वित्त व्यवस्थापन विभाग), मेनका आचार्य (अनुसन्धान विभाग), प्रदिप अधिकारी (वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग), विजया बस्नेत (बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग), कृष्णराज सिलवाल (कानून महाशाखा), सुषमा रेग्मी (वित्त व्यवस्थापन विभाग), रुद्रबहादुर घिमिरे (बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग) र नरहरि आचार्य (बैकिंग कार्यालय) हुनुहुन्छ।

समाचार उहाँहरु सबैलाई हार्दिक बधाई ज्ञापन गर्दछ।●

अधिकृत तृतीय पदमा बढुवाका लागि सिफारिस

बैंकमा रिक्त रहेको प्रशासन सेवातर्फको अधिकृत तृतीय पद संख्या ६० (साठी) मूल्यांकन बढुवाद्वारा पूर्ति गर्ने सम्बन्धमा बढुवाका लागि सम्भाव्य उम्मेदवारहरुमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंक, कर्मचारी सेवा विनियमावली अनुसार कुलमा बढी अंक प्राप्त गर्ने प्रधान सहायक पदमा कार्यरत देहायका ६० जना कर्मचारीहरुलाई अधिकृत तृतीय पदमा बढुवा गर्न सिफारिस गरिएको छ।

यस अनुरुप अधिकृत तृतीय पदमा बढुवाका लागि सिफारिस गरिनेहरुमा सर्वश्री किशन चन्द (नेपाल राष्ट्र बैंक, धनगढी), मुक्तिनाथ चालिसे (नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा), विनोदकुमार सुबेदी (नेपाल राष्ट्र बैंक, धनगढी), हिरादेवी विष्ट (बैंकिंग कार्यालय), नारदकुमार पिया (वित्त व्यवस्थापन विभाग), भुवनेश्वर भट्टराई (पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजना), हेमनाथ त्रिपाठी (बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र), सञ्जयकुमार गौतम (नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्ज), कृष्णमान सिंह राउत (नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर), ऋतुनाथ लम्साल (नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा), विलासचन्द्र राई (वित्त व्यवस्थापन विभाग), सागरप्रसाद सिग्देल (अनुसन्धान विभाग), मोहनप्रसाद उप्रेती (डेपुटी गभर्नरको कार्यालय), रवीन्द्र स्थापित र शम्भुराम श्रेष्ठ (मुद्रा व्यवस्थापन विभाग) हुनुहुन्छ।

यसैगरी सीतादेवी माथेमा (राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग), केदारनाथ डोटेल (बैंकिङ्ग कार्यालय), गुमेप्रसाद बि. कार्की (नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज), भरतरत्न शाक्य (वित्त व्यवस्थापन विभाग), जयन्तकुमार पौडेल (नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर), भिष्मजंग कुँवर (बैंकिङ्ग कार्यालय), सुशिल घिमिरे (मुद्रा व्यवस्थापन विभाग), मोहन पोखरेल (विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग), प्रमोद श्रेष्ठ (नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर), शिवराम रेग्मी (पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजना), किरणबहादुर श्रेष्ठ (सामान्य सेवा विभाग), श्रीकुमार बस्नेत (नेपाल राष्ट्र बैंक, बीरगञ्ज), शकुन्तला सुवेदी (विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग), जुनु अमात्य (बैकिंग कार्यालय), मोहनप्रसाद भट्टराई (वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग), शिवहरिसिंह बस्नेत (जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग), श्यामकुमार नाग (नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज), सविता न्यौपाने बस्नेत (बैंकिङ्ग कार्यालय), सुशिलकुमार पाण्डे (सामान्य सेवा विभाग), जुद्धमान श्रेष्ठ (विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग), कमानसिंह खड्का (वित्त व्यवस्थापन विभाग), कृष्णप्रसाद उप्रेती (मुद्रा व्यवस्थापन विभाग), राजन अधिकारी (सामान्य सेवा विभाग), विन्दुप्रसाद अर्याल (जनसम्पर्क महाशाखा) लाई पनि अधिकृत तृतीय पदमा बढुवाका लागि सिफारिस गरिएको छ।

यसैगरी पदमप्रसाद निरौला (संस्थागत योजना विभाग), भोलानाथ प्रेमी (बैंकिङ्ग कार्यालय), काजीराम कार्की (सामान्य सेवा विभाग), बाबुराम सुवेदी (संस्थागत योजना विभाग), लता के.सी. (विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग), सागरबहादुर थापा (बैंकिङ्ग कार्यालय), उद्धवकुमार पुन (गभर्नरको कार्यालय), सुरेश पन्त (बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग), विश्वनाथ ढुंगाना (वित्त व्यवस्थापन विभाग), मोहम्मद बाजूल हकशेष (नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर), रमेशकुमार क्षेत्री (नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्ज), कल्पना खापुङ्ग, गोपीकृष्ण बडाल र राजेन्द्रकुमार श्रेष्ठ (बैंकिङ्ग कार्यालय), राजेन्द्रप्रसाद रिमाल (वित्त व्यवस्थापन विभाग), रामप्रसाद उप्रेती (मुद्रा व्यवस्थापन विभाग), ऋषिराम आचार्य (बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग), शान्ति खड्का (सामान्य सेवा विभाग), पडोहीप्रसाद चौधरी (नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगर), इन्द्रप्रसाद गेलाल (नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर) र दीपक पौडेल (अनुसन्धान विभाग) लाई पनि बैंकको अधिकृत तृतीय पदमा बढुवाका लागि सिफारिस गरिएको छ।

समाचार उहाँहरु सबैलाई हार्दिक बधाइ ज्ञापन गर्दछ।●

नेपालमा विकास बैंकिङ्‌ : केही सवालहरू

■ भीष्म उप्रेती

सरकारी प्रयासमा २०१६ सालमा नेपाल औद्योगिक विकास निगम र २०२४ सालमा कृषि विकास बैंकको स्थापना भएपछि नेपालमा विकास बैंकिङ्गको अवधारणा शुरु भएको हो । नेपाल औद्योगिक विकास निगम निजीक्षेत्रलाई औद्योगिक कर्जा तथा प्राविधिक सहायता प्रदान गर्ने उद्देश्यले स्थापना गरिएको थियो । उता कृषि क्षेत्रको विकास, लघु सिँचाई परियोजनाहरूको सञ्चालन, कृषिमा आधारित घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना एवं सञ्चालन गर्नको लागि कर्जा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले कृषि विकास बैंकको स्थापना भएको थियो । २०४६ सालपछि देशले अँगालेको आर्थिक खुलापन एवं उदारीकरणको कारण ग्रामीण क्षेत्रमा लघु वित्त उपलब्ध गराई विपन्न वर्गका महिलाहरूलाई सशक्तीकरण गर्ने एवं आर्थिक रूपले माथि उठाउने उद्देश्यले सरकारी प्रयासमै लघु वित्त कारोवार गर्ने पाँच वटा ग्रामीण विकास बैंकहरू स्थापना भए । त्यसपछि निजीक्षेत्रको लगानीमा विकास बैंकहरू तथा लघु वित्त कारोवार गर्ने संस्थाहरू स्थापना हुने क्रमले गति लिएको देखिन्छ । २०६४ असोज मसान्तसम्ममा नेपालमा स्थापित विकास बैंकहरूको संख्या ५८ र लघु वित्त कारोवार गर्ने लघु वित्त बैंकहरूको संख्या १२ पुगेको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी नेपालको प्रचलित ऐनले वित्तीय कारोवार सञ्चालन गर्ने संस्थाहरूलाई क, ख, ग र घ गरी ४ वर्गमा विभाजन गरेको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरेपछि तिनीहरुले वित्तीय कारोवार सञ्चालन गर्न पाउने व्यवस्था छ । यी चारै वर्गका वित्तीय संस्थाहरूलाई यिनले गर्ने कार्य, चुक्तापूँजी एवं कार्यक्षेत्रको आधारमा वर्गीकरण गरिएको देखिन्छ । विकास बैंकलाई ख वर्गमा राखिएको छ भने लघु वित्त विकास बैंकलाई घ वर्गमा वर्गीकरण गरिएको छ । विकास बैंकको मात्र कुरा गर्दा यिनको पूँजीगत संरचनालाई ३ वर्गमा वर्गीकरण गरिएको छ

Gogtd rQmfkhL / sfo{fqsf cfwf/df ljsf; assf juLs/0f

zLifs	! lhNnf	!-# lhNnf	$-!) lhNnf	/fli6o:t/
ljsf; assf ;Vof	%	#$	*	!!
cfjZos Gogtd rQmfkhL	?= @ s/f8	?= !) s/f8	?= @) s/f8	?= ^$ s/f8

(हेर्नुहोस् तालिका) । एकभन्दा बढी जिल्ला कार्यक्षेत्र भएका विकास बैंकले कारोवार गर्न पाउने जिल्लाहरू जोडिएको हुनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । चुक्तापूँजी सम्बन्धी यो व्यवस्था २०६४ साउन १ गतेदेखि लागू भएको हो । यसभन्दा अघि विकास बैंक स्थापनाका लागि अहिलेको ठीक आधा मात्र न्यूनतम चुक्तापूँजी आवश्यक पर्ने व्यवस्था थियो । यस बाहेक, नेपाल राष्ट्र बैंकबाट क, ख र ग वर्गको इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरूको बैंकिङ कारोवार गर्ने ५ वा सोभन्दा कम एकाई भएको १ जिल्लामा मात्र कार्यक्षेत्र रहने गरी रु. २ करोड न्यूनतम चुक्तापूँजीमा ख वर्गको विकास बैंक स्थापना गर्न सकिने विशेष व्यवस्था समेत छ ।

पूँजीको आधार सानो हुने भएकोले विकास बैंकलाई प्राथमिक पूँजीको २० गुणासम्म मात्र निक्षेप संकलन गर्न सक्ने सीमा तोकिएको छ । यस व्यवस्थाले गर्दा वाणिज्य बैंकले जस्तो असीमित बचत परिचालन विकास बैंकले गर्न नपाउने देखिन्छ । प्रतीतपत्र कारोवार, हाइपोथिकेसन कर्जामा लगानी गर्ने कार्य विकास बैंकले गर्न नपाउने कानुनी व्यवस्था छ । यी बाहेक वाणिज्य बैंकहरूले गरिआएका बाँकी काम विकास बैंकले सञ्चालन गर्न पाउने देखिन्छ ।

कम चुक्तापूँजीमा बैंकिङ्ग कारोवार सञ्चालन गर्न सकिने भएकोले विगत केही वर्ष यता विकास बैंकतर्फ उद्योगी, व्यवसायी तथा सर्वसाधारण लगानीकर्ताको आकर्षण निकै बढेको छ । फलस्वरुप विकास बैंकको स्थापनाको क्रम समेत ह्वात्तै बढेको छ । यसका पछाडि निम्न कारणहरू हुन सक्छन्:

- कम चुक्तापूँजीको लगानीमा स्थापना र सञ्चालन गर्न सकिने व्यवस्था ।
- संस्थाको पछाडि विकास बैंक लेख्न पाइने र बैंक शब्दले सर्वसाधारण जनताको विश्वास हासिल हुने धारणा ।
- ठूला बैंकहरूले गर्ने गरेको वार्षिक मुनाफा र ठूलो रकमको लाभांश बितरणले लगानी गरेपछि चाँडै मुनाफा हुन गई धेरै प्रतिफल प्राप्त हुन्छ भन्ने धारणा ।
- कतिपय संस्थापकहरूमा अन्य वित्तीय क्षेत्रमा कर्जा पाउन कठिनाइ परेकोले आफैंले बैंक स्थापना गरेपछि सजिलै कर्जा पाउन सकिन्छ भन्ने भ्रम ।
- विकास बैंक स्थापना गरी सञ्चालन भएपछि सामाजिक प्रतिष्ठामा समेत वृद्धि हुने धारणा ।

कतिपय पहाडी तथा दुर्गम जिल्लामा ठूला र आधुनिक बैंकहरूले सेवा विस्तार गर्न नसकेको कारण भरपर्दो वित्तीय मध्यस्थकर्ताको अभाव खड्किएको छ । त्यसलाई पूरा गर्न समेत उद्योग वाणिज्य संघ, स्थानीय संघ/संस्थामा आवद्ध व्यक्तिहरूको पहलमा समेत विकास बैंक स्थापना भएको देखिएको छ । बढीभन्दा बढी जनतासम्म आधुनिक बैंकिङ्ग सेवा पुगोस् भन्ने उद्देश्य हासिल गर्न विकास बैंक सहयोगी सिद्ध भएको छ । न्यूनतम चुक्तापूँजीमा गरिएको फरकफरक व्यवस्थाले ठूला वाणिज्य बैंकहरूको प्राथमिकतामा नपरेका म्याग्दी, धनकुटा, गुल्मी, सुर्खेत जस्ता जिल्लाहरूमा आधुनिक सोच तथा उपकरणसहितका विकास बैंक स्थापना भएका छन् भने सोलुखुम्बु, संखुवासभा, प्युठान, दोलखाजस्ता पहाडी जिल्लाहरूमा समेत 'ख' वर्गको विकास बैंक स्थापना हुने तयारीमा रहेको बुझिन्छ । धेरै भन्दा धेरै जनतासम्म बैंकिङ्ग सेवा पुऱ्याउन साना साना विकास बैंकले सहयोग पुऱ्याउने सम्भावना बढी छ । यति हुँदाहुँदै पनि हालको विकास बैंकिङ्गको अवधारणामा केही सवालहरूलाई उभ्याएर विचार मन्थन गर्न सकिने अवस्था भने छ ।

कतिपय अवस्थामा आफूले बैंक खोलेपछि कर्जा पाउन सजिलो हुन्छ, बैंकमा लगानी गरेपछि अर्को वर्षदेखि मोटो रकमको प्रतिफल पाउन सकिन्छ भन्ने भ्रम कतिपय संस्थापकहरूमा रहेको पाइन्छ । यसबाट स्थापित विकास बैंकहरूमा संस्थागत सुशासन कायम गराउन र बैंकिङ्ग व्यवसाय दीर्घकालीन रणनीति हो, यसले संस्थापकहरूभन्दा बचतकर्ताको हितलाई सर्वोपरि मानेको हुन्छ भन्ने सन्देश साना साना विकास बैंकहरूका लगानीकर्ताहरूमा समयमा नै पुऱ्याउनु पर्ने देखिएको छ ।

बैंक नामको सन्दर्भमा केही विरोधाभास देखिन्छ । वाणिज्य बैंकिङ कारोबार मात्र गर्न अनुमति प्रदान गरेपछि विकास बैंक नभनेर वाणिज्य बैंक नै भन्दा उपयुक्त हुन्थ्यो कि भन्ने लाग्छ । वाणिज्य बैंकलाई पनि कार्यक्षेत्रको आधारमा फरकफरक न्यूनतम चुक्तापूँजीको व्यवस्था गरी सञ्चालन गर्न दिन नसकिने होइन । विकास बैंक भनेपछि देशको पूर्वाधारजस्ता रोजगारी र दिगो प्रतिफल दिने विशेष क्षेत्रहरूमा लगानी गर्ने तथा सामान्य बैंकिङ्गमा सीमित नहुने किसिमका बैंकहरू खुल्नुपर्ने तर यसो भएको देखिँदैन ।

एकपटक इजाजतपत्र प्रदान गरिसकेपछि सधैंको लागि हुने हालको व्यवस्थामा परिवर्तन गरी पाँच वर्ष वा एउटा निश्चित समयको लागि इजाजतपत्र प्रदान गर्ने र संस्थाको उक्त अवधिको कार्यको मूल्याङ्कन गरी नवीकरण गर्ने व्यवस्था गर्न सकिन्छ । यसबाट प्रशस्त बैंकहरू स्थापना भई केही वर्षपछि समस्याग्रस्त हुने बैंकलाई नवीकरण बन्द गर्ने व्यवस्था गर्न सकेमा समस्याग्रस्त बैंकको निकास दिन अत्यन्त जटिल हुने अवस्थामा कमी आउन सक्छ । नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेका निर्देशनहरू तथा संस्थागत सुशासन पालना गर्न गराउन पनि उनीहरुलाई बढी सचेत र इमान्दार बनाउन सकिन्छ ।●

सरकारी वित्त स्थितिमा चाप बढ्दो

■ नीलम तिम्सिना

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को पहिलो तीन महिनामा नेपाल सरकारको वित्तीय स्थिति चापमा रहेको छ। सो अवधिमा सरकारी बजेट रु ९ अर्ब ४० करोडले घाटामा रहेको छ। सरकारी राजस्व र विदेशी नगद परिचालनको तुलनामा सरकारी खर्चको वृद्धि उच्च रहेकोले सरकारी बजेट घाटामा रहेको हो। सो बजेटघाटा पूर्ति गर्न सरकारले नेपाल राष्ट्र बैंकसंग रु ६ अर्ब ७२ करोड अधिविकर्ष लिएको छ। गत आर्थिक वर्षमा सरकारको नगद बचत रु ३ अर्ब १६ करोड नभएको भए सरकारले लिएको ओभरड्राफ्ट रकमले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ ले तोकेको सीमा नाघ्ने थियो। नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ अनुसार सरकारले अघिल्लो आर्थिक वर्षको समायोजित राजस्व संकलनको ५ प्रतिशतभन्दा बढी नेपाल राष्ट्र बैंकबाट अधिविकर्ष लिन नपाउने प्रावधान छ। ऐनअनुसार यस वर्ष नेपाल सरकारले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट अधिविकर्ष कर्जा लिन पाउने अधिकतम सीमा रु ४ अर्ब ३१ करोड रहेको छ। नेपाल सरकारले असोज मसान्तसम्ममा उपयोग गरेको अधिविकर्ष ऐनको सीमाको छेउछाउ रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धमा सतर्क गराउन नेपाल राष्ट्र बैंकले सरकारलाई अनुत्पादक खर्च कटौती गर्न र राजस्व परिचालन वृद्धि गर्नका लागि सल्लाह दिने परम्परा रहेको छ।

बजेट घाटा उल्लेख्य रहनुमा सरकारी खर्चको अत्यधिक वृद्धि प्रमुख कारण रहेको छ। यस अवधिमा कुल सरकारी खर्च ५३.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु ३० अर्ब ३ करोड पुगेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष यसै अवधिमा कुल सरकारी खर्चको वृद्धिदर १७.७ प्रतिशत रहेको थियो। समीक्षा अवधिमा चालू खर्च ३५.६ प्रतिशतले बढी रु २१ अर्ब ३२ करोड पुगेको छ। सरकारी राहत भुक्तानी, सरकारी कर्मचारीहरुको तलव, शान्ति सुरक्षासम्बन्धी खर्च बढनुका साथै संविधान सभा निर्वाचन तयारीमा भएको खर्च तथा अन्य प्रशासनिक खर्चमा तीव्र वृद्धि भएको कारण चालू खर्चको वृद्धिदर बढेको हो। यसैगरी नेपाल आयल निगमलाई रु ५० करोड ऋण लगानी, गरिबी निवारण कोषलाई भुक्तानी र स्थानीय निकायलाई अनुदान निकासा भएका कारण पूँजीगत खर्चमा वृद्धि भएको छ भने आन्तरिक ऋण (विकास ऋणपत्र) रु २ अर्ब र वैदेशिक ऋण रु १ अर्ब ४९ करोड भुक्तानी भएकोले साँवा भुक्तानीवापत्को खर्च पनि बढेको छ।

उता सरकारी राजस्व र विदेशी नगद अनुदान गरी कुल गैरऋण साधन ३.७ प्रतिशतले मात्र बढी रु २० अर्ब ६२ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष गैरऋण साधन २०.२ प्रतिशतले बढेको थियो। अघिल्लो वर्ष २६.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको सरकारी राजस्व समीक्षा अवधिमा १८.८ प्रतिशतले मात्र बढी रु १९ अर्ब २६ करोड रहेको छ। तराई क्षेत्रमा द्वन्द्वको कारण आर्थिक क्रियाकलापहरु शिथिल भएको, सीमावर्ती भन्सार कार्यालयहरुमा सुरक्षाका कारण भन्सार राजस्व असुलीमा कठिनाई भएको कारण कर राजस्वको असुलीमा कमी आई राजस्व परिचालनको वृद्धिदर घटेको हो। त्यस्तै, यस अवधिमा रु ११ करोड ६७ लाख वैदेशिक नगद अनुदान र रु ८ करोड ४६ लाख वैदेशिक ऋण प्राप्त भएको छ। गत वर्षको सोही अवधिमा रु २३ करोड १२ लाख वैदेशिक नगद अनुदान र ६ करोड १७ लाख वैदेशिक नगद ऋण प्राप्त भएको थियो।

बजेट घाटा तीब्र रुपमा बढेको तर विभिन्न कारणवश आर्थिक वर्षको पहिलो त्रयमासमा सरकारले लिने भनिएका सबै आन्तरिक ऋण सो अवधिभित्र उठाउन नसक्नाले पनि अधिविकर्ष धेरै लिनुपरेको हो। आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को पहिलो चार महिनामा आएर सरकारी वित्त स्थितिमा केही सुधार आएको छ। यस अवधिमा बजेट घाटा केही घटी रु ७ अर्ब ४१ करोडमा झरेको छ र पनि यो उच्च नै हो। कात्तिक महिनामा उल्लेख्य रुपमा आन्तरिक ऋण (रु ५ अर्ब ८ करोड) लिइएकाले सरकारको अधिविकर्ष घटेको छ। यहाँ एक प्रकारको आन्तरिक ऋण लिएर अर्को प्रकारको आन्तरिक ऋण घटाउने कार्य मात्र भएको छ। वास्तविक स्थितिमा सुधार त अनुत्पादक सरकारी खर्च कटौती गरेर, राजस्व परिचालनको वृद्धिदर बढाएर र वैदेशिक अनुदान बढाएर मात्र सम्भव छ।

तीब्र बजेट घाटाले अर्थव्यवस्थामा नकारात्मक प्रभाव पार्दछ। बढ्दो बजेट घाटा पूरा गर्न लिइने आन्तरिक ऋणमध्ये अधिविकर्षले मुद्रास्फीति बढाउँछ, जसले स्वदेशी वस्तुको मूल्य बढ्ने, निर्यात हतोत्साहित हुने, आयात बढ्ने र व्यापार असन्तुलनको माध्यमबाट शोधनान्तर असन्तुलन हुने, विदेशी विनिमय सञ्चितिको स्तर घट्ने, स्वदेशी मुद्रा अवमूल्यन हुने जस्ता असर देखा पर्दछ। अन्य किसिमका आन्तरिक ऋण उठाउँदा निजी क्षेत्रको लगानी विस्थापित (crowd out) हुन जाने डर हुन्छ।

> **वास्तविक स्थितिमा सुधार त अनुत्पादक सरकारी खर्च कटौती गरेर, राजस्व परिचालनको वृद्धिदर बढाएर र वैदेशिक अनुदान बढाएर मात्र सम्भव छ ।**

अर्थतन्त्रलाई यस्ता नकारात्मक असरहरुबाट बचाइ राख्न समयमै सचेत हुनु जरुरी हुन्छ। यसका लागि सरकारी खर्च व्यवस्थापनतर्फ चनाखो हुनुपर्छ। अनावश्यक प्रशासनिक खर्चहरुमा नियन्त्रण गर्ने, बजेट विनियोजनमा नपरेको र सरकारलाई दायित्व पर्ने कुनै नयाँ प्रतिवद्धता नगर्ने, कुनै दुई पक्षले गरेका बन्द/हड्तालका कारण भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको पूर्ति सरकारले गर्न नसक्ने स्पष्ट नीति निर्धारण र कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था लागू गर्नु पर्दछ। शान्तिकोषको हिसाब किताब र खर्चको स्थिति पारदर्शी बनाई दाताहरुको विश्वास जिती विदेशी स्रोत जुटाउने, सार्वजनिक संस्थानहरुको लाभ-लागत विश्लेषणको आधारमा मात्र लगानी गर्ने, नेपाल आयल निगमलाई पूँजीगत लगानी र अन्य कुनै पनि ऋण रकम प्रदान नगर्ने आदि उपायहरु पनि यसमा प्रभावकारी हुन सक्छन्।

सरकारी वित्त स्थितिमा असन्तुलनको अवस्था खर्च ज्यादा भएर मात्र आएको होइन। साधन परिचालन सन्तोषजनक नभएर पनि यो स्थिति आएको हो। बढेको खर्चलाई थेग्ने गरी साधनको परिचालन हुँदो हो त वित्त स्थिति असन्तुलित हुने थिएन। तसर्थ साधन परिचालन बढाउनेतर्फ पनि जोड दिनु आवश्यक छ। यसका लागि तराई क्षेत्रका सीमावर्ती भन्सार क्षेत्रहरुमा सुरक्षाको प्रत्याभूति बढाई भन्सार राजस्व असुली बढाउने, राजस्वको स्रोतको रुपमा रहेका उद्योगधन्दाहरु पलायन हुनबाट रोक्ने जस्ता उपायहरु तत्कालका लागि प्रभावकारी हुन सक्छन्। राजस्व प्रशासन सुधार, कर सुधारका कार्यक्रमको निरन्तरता जस्ता उपायहरु त सधैंका लागि नै प्रभावकारी उपायहरु हुन्। यसको अलावा दातृ राष्ट्र एवं निकायहरुले प्रतिवद्धता गरे बमोजिमका विदेशी अनुदान र ऋणको प्राप्तिमा तदारुकता देखाउन र पहल गर्न पनि आवश्यक छ।

विगतमा सरकारी वित्त स्थिति सन्तुलित रहेको कारण समेतले गर्दा नेपालमा समग्र आर्थिक स्थायित्व कायम रहेको थियो। सरकारी बजेट घाटा बढ्नुका साथै नेपालको शोधनान्तर (वाह्य भुक्तानी सन्तुलन) समेत घाटामा रहेकोले आगामी दिनहरुमा समग्र आर्थिक स्थायित्व कायम गर्ने कार्य नीतिनिर्माताका लागि चुनौतीपूर्ण हुने देखिन्छ।●

ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको क्रियाकलाप र लेखाप्रणाली तालिम

लघु वित्त विभाग, ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको आयोजनामा मंसिर ८ देखि १० गतेसम्म नेपाल राष्ट्र बैंक, भैरहवाको सभाहलमा सहभागी वित्तीय संस्थाका सदस्यहरुका लागि "ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको क्रियाकलाप र लेखाप्रणाली" विषयक ३ दिने तालिम संचालन गरियो। तालिमको उद्घाटन मंसिर ८ गते डेपुटी गभर्नर तथा ग्रामीण स्वावलम्बन कोष संचालक समितिका अध्यक्ष श्री वीरविक्रम रायमाझीले गर्नुभएको थियो। उक्त अवसरमा उहाँले ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको परिचय तथा उद्देश्यका बारेमा प्रकाश पार्नुभएको थियो। ग्रामीण स्वावलम्बन कोषका क्रियाकलापहरुमार्फत ग्रामीण क्षेत्रको गरिबी निवारणमा टेवा पुगेको चर्चा गर्दै उहाँले चुस्त वित्त व्यवस्थापनमार्फत सहकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरु अझ सशक्त रुपमा यस कार्यक्रममा लाग्न सक्ने कुरा बताउनुभयो।

उद्घाटन सत्रको सभापतित्व ग्रामीण स्वावलम्बन कोषका सदस्य सचिव तथा लघु वित्त विभागका कार्यकारी निर्देशक श्री सुशिलराम माथेमाले गर्नुभएको थियो। उक्त अवसरमा उहाँले नेपालमा लघु वित्तको स्थिति र ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको पहुँच सम्बन्धमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। कार्यपत्र प्रस्तुतिका क्रममा उहाँले लघु वित्त कार्यक्रमको सकारात्मक पक्षहरुको चर्चा गर्दै सहकारी संस्थाहरुमार्फत लघु वित्त कार्यक्रम ग्रामीण भेगमा सशक्त रुपमा बढाउँदै लैजान सकिने र यसले गरिबी निवारण कार्यक्रममा सहयोग मिल्ने कुरा बताउनुभयो।

समारोहमा सोही विभागका निर्देशक श्री ज्ञानेन्द्रप्रसाद ढुङ्गानाले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै तालिमको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो।

उक्त तालिममा लगानीको पूर्व बजार सम्बन्धी ज्ञान, लागत लाभको लेखाजोखा (Cost Benefit Analysis) एवं कोषको लेखाप्रणाली सम्बन्धमा निर्देशक श्री ढुंगानाले प्रशिक्षण दिनुभएको थियो।

यसैगरी तालिममा सोही विभागका उप-निर्देशक डा. वामदेव सिग्देलले ग्रामीण भेगमा सुहाउँदो लघु व्यावसायिक कार्य, वित्त ज्ञान र लघु व्यावसायिक योजना निर्माण गर्ने तरीका तथा कर्जा लगानी तथा असुली नीति विषयमा तथा सहायक निर्देशक श्री श्यामकृष्ण तिमिल्सिनाले सहकारी एवं गैरसरकारी संस्थाहरुले ग्रामीण स्वावलम्बन कोषमा कर्जा प्रस्ताव पेश गर्दा अपनाउनु पर्ने विधिहरु सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिनुभएको थियो। डिभिजन सहकारी कार्यालय रुपन्देहीका श्री रमा आचार्यले पनि सहकारी एवं गैरसरकारी संस्थाहरुको लेखा राख्ने विधि र लेखाप्रणाली विषयमा प्रशिक्षार्थीहरुलाई तालिम दिनुभएको थियो।

तालिममा पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदूर-पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका २४ सहकारी संस्थाहरु, एक गैरसरकारी संस्था र एक जिल्ला बचत तथा ऋण सहकारी संघका प्रतिनिधिहरुको सहभागिता रहेको थियो।

तालिमको समापन समारोह नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगरका मुख्य व्यवस्थापक श्री ध्यामनारायण ढकालको सभापतित्वमा मंसिर १० गते सम्पन्न भएको थियो।●

डेपुटी गभर्नर श्री रायमाझी बैंककमा

डेपुटी गभर्नर श्री वीरविक्रम रायमाझी आप्राकाले थाइल्याण्डको बैंककमा आयोजना गरेको '2nd World Congress on Agricultural and Rural Finance' विषयक सेमिनारमा सहभागी हुनुभई कात्तिक १८ गते काठमाडौं फर्कनुभयो। सेमिनारमा भाग लिन उहाँ कात्तिक १२ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभएको थियो।

उहाँका साथ सेमिनारमा भाग लिन लघु वित्त विभागका कार्यकारी निर्देशक श्री सुशिलराम माथेमा पनि जानुभएको थियो।●

कार्यकारी निर्देशक श्री सिटौला सिसन बैठकमा

जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका कार्यकारी निर्देशक श्री लिलाप्रकाश सिटौला सिसन सेन्टरले इण्डोनेसियाको बालीमा आयोजना गरेको '29th Meeting of SEACEN Directors of Research and Training' विषयक बैठकमा भाग लिन कात्तिक २१ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर १ गते काठमाडौं फर्कनुभयो।

उहाँका साथ बैठकमा भाग लिन अनुसन्धान विभागका निर्देशक श्री त्रिलोचन पंगेनी पनि जानुभएको थियो।●

सेमिनार तथा तालिममा सहभागिता

सामान्य सेवा विभागका कायममुकायम कार्यकारी निर्देशक श्री भास्करमणि ज्ञवाली Asian Credit Supplementation Institution Confederation ले इण्डोनेसियाको बालीमा संचालन गरेको कन्फेडेरेसनको २० औं बैठक तथा कन्फरेन्समा भाग लिन कात्तिक १३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई कात्तिक २४ गते काठमाडौं फर्कनुभयो।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कायममुकायम कार्यकारी निर्देशक श्री नारायणप्रसाद पौडेल एसियाली विकास बैंकले हङकङमा संचालन गरेको 'Operational Risk Assessment' विषयक क्षेत्रीय सेमिनारमा भाग लिन कात्तिक २४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर २ गते काठमाडौं फर्कनुभयो।

वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागका निर्देशक श्री शिवराज श्रेष्ठ बैंक नेगारा मलेसियाले क्वालालम्पुरमा आयोजना गरेको 'Annual Meeting of SEANZA Forum of Banking Supervisors 2007' विषयक बैठकमा भाग लिन कात्तिक २४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई कात्तिक २९ गते काठमाडौं फर्कनुभयो।

सोही विभागका निर्देशक श्री लोकबहादुर खड्का सिसन सेन्टरले ताइवानको ताइपेइमा आयोजना गरेको 'Financial Stability Analysis and Reports' विषयक सिसन सेमिनारमा भाग लिन कात्तिक १६ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई कात्तिक २४ गते काठमाडौं फर्कनुभयो।

सेमिनारमा नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुरका कायममुकायम मुख्य व्यवस्थापक श्री दीपकबहादुर थापा पनि सहभागी हुनुहुन्थ्यो।

सूचना प्रविधि विभागका निर्देशक श्री पर्वतकुमार कार्की बैंक इण्डोनेसियाले योग्याकार्तामा संचालन गरेको 'Information Technology Solutions for Central Banking Business Process in Emerging Economies' विषयक सेमिनारमा सहभागी हुन कात्तिक २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ९

गते काठमाडौं फर्कनुभयो ।

सामान्य सेवा विभागका कायममुकायम निर्देशक श्री प्रद्युम्नकुमार भट्टराई आप्रका र सेन्ट्राबले संयुक्त रुपमा दक्षिण कोरियामा आयोजना गरेको 'Co-operatives Movement in Korea' विषयक अध्ययन भ्रमणमा सहभागी हुन कात्तिक २५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर २ गते काठमाडौं फर्कनुभयो ।

बैंक सुपरिवेक्षण विभागका सहायक निर्देशक श्री दीर्घबहादुर रावल IMF र STI ले संयुक्त रुपमा सिंगापुरमा आयोजना गरेको 'Financial Soundness Indicators' विषयक तालिममा भाग लिन कात्तिक २४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई मंसिर ९ गते काठमाडौं फर्कनुभयो ।●

पूर्वसेवाकालीन तालिम सम्पन्न

नेपाल राष्ट्र बैंकको सेवामा नवनियुक्त अधिकृत तृतीय श्रेणीका १८ जना अधिकृतहरुका लागि सञ्चालित पूर्वसेवाकालीन तालिम कात्तिक २८ गते सम्पन्न भयो । कात्तिक १३ गतेदेखि शुरु भएको उक्त तालिमका सहभागीहरुलाई कात्तिक २८ गते आयोजित एक कार्यक्रममा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका निमित्त कार्यकारी निर्देशक श्री अर्जुनबहादुर अधिकारीले प्रमाणपत्र वितरण गर्नुभयो ।

उक्त अवसरमा निमित्त कार्यकारी निर्देशक श्री अधिकारीले बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र सुधारको प्रक्रियामा रहेको जानकारी दिनुभयो । तालिममा सिकेका ज्ञान र सिप कार्यक्षेत्रमा प्रयोग गरी सफलतापूर्वक कार्यसम्पादन गर्न प्रशिक्षार्थीहरुलाई सुझाव दिँदै उहाँले तालिमका दौरान सहभागीहरुले दिएका सकारात्मक

सुझावहरुलाई केन्द्रले कार्यान्वयन गर्दै लैजाने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा धन्यवाद मन्तव्य व्यक्त गर्दै बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका कायममुकायम निर्देशक श्री वासुदेव अधिकारीले देशमा नेपाल राष्ट्र बैंकको कुनै प्रतिस्पर्धी संस्था नभएको बताउनुभयो । नेपाल राष्ट्र बैंक देशको गरिमामय र सक्षम संस्था भएको उहाँको तर्क थियो ।

यसअघि तालिमका संयोजक बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका कायममुकायम उप–निर्देशक श्री शम्भुनाथ ढुंगानाले तालिमको समग्र मूल्यांकन प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा सहभागीहरुको तर्फबाट सहायक व्यवस्थापक श्री नारायणप्रसाद पोखरेलले तालिम उपयोगी भएको तर विषयबस्तु क्रमबद्ध रुपमा नभएको धारणा राख्नुभयो । साथै उहाँले केन्द्रमा श्रव्य दृष्य पुस्तकालयको खाँचो औल्याउनुभयो ।

कार्यक्रमको शुरुमा तालिमका क्रममा गरिएको स्थलगत अध्ययन भ्रमणको प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो । यस क्रममा आ-आफ्नो समूहको तर्फबाट सहायक निर्देशक श्री दीपकराज लामिछाने र सहायक व्यवस्थापक श्री निश्चल अधिकारीले प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

यसैबीच कात्तिक १२ गते नियुक्त १४ जना अधिकृत तृतीयलाई बैंकको विभिन्न विभाग तथा कार्यालयमा पदस्थापन गरिएको जनशक्ति व्यवस्थापन विभागले जनाएको छ ।

यसअनुरुप सर्वश्री नारायणप्रसाद पोखरेललाई नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्जको सहायक व्यवस्थापक पदमा, इमेश पौडेललाई नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगरको सहायक व्यवस्थापक पदमा, प्रसन्नता काफ्लेलाई अनुसन्धान विभागको सहायक निर्देशक पदमा, निश्चल अधिकारीलाई नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्जको सहायक व्यवस्थापक पदमा, दीपकराज लामिछानेलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको सहायक निर्देशक पदमा, सुमन नेउपाने र दुर्गेशगोपाल श्रेष्ठलाई नेपाल राष्ट्र बैंक, धनगढीको सहायक व्यवस्थापक पदमा पदस्थापन गरिएको छ ।

यसैगरी सर्वश्री मनोजकुमार भण्डारीलाई बैंक सुपरिवेक्षण विभागको सहायक निर्देशक पदमा, सुधा श्रेष्ठलाई विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागको सहायक निर्देशक पदमा, सुबास आचार्यलाई लघु वित्त विभागको सहायक निर्देशक पदमा, नविना ढकाललाई वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागको सहायक निर्देशक पदमा, बिन्ती श्रेष्ठलाई राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागको सहायक निर्देशक पदमा, प्रकाश राईलाई नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्जको सहायक व्यवस्थापक पदमा र बुद्धराज शर्मालाई नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्जको सहायक व्यवस्थापक पदमा पदस्थापना गरिएको छ ।

समाचार नवनियुक्त अधिकृतहरुलाई हार्दिक बधाइ ज्ञापन गर्दछ ।●

पोखरामा केन्द्रीय बैंकिङ तालिम

बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रले पोखरामा मंसिर ९ देखि २१ गतेसम्म केन्द्रीय बैंकिङ विषयक तालिम आयोजना गऱ्यो । तालिममा बैंकका विभिन्न विभाग तथा कार्यालयका जम्मा २५ जना सहायकस्तरका कर्मचारीहरुको सहभागिता रहेको थियो ।

तालिममा नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरालगायत बैंकका अन्य विभाग तथा कार्यालयका अधिकृतहरुले दैनिक तीन सेसनका दरले प्रशिक्षण दिनुभएको थियो । तालिमका विषयवस्तुहरुलाई (क) नेपाल राष्ट्र बैंक एज द सेन्ट्रल बैंक, (ख) भिजन, मिसन, कोर भ्यालुज, स्ट्र्याटेजी प्लान एण्ड बजेटरी सिस्टम (ग) करेन्सी मेनेजमेन्ट (घ) बैंकिङ्ग फङ्सन (ङ) पब्लिक डेब्ट मेनेजमेन्ट (च) एकाउन्टिङ्ग सिस्टम (छ) जनरल सर्भिस मेनेजमेन्टमा विभाजन गरी केन्द्रीय बैंकका सम्पूर्ण काम कर्तव्यलाई समेट्ने प्रयास गरिएको थियो ।

मंसिर २१ गते आयोजित तालिमको समापन समारोहमा नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखराका मुख्य व्यवस्थापक श्री वासुदेव आचार्यले सहभागीहरुलाई प्रमाणपत्र वितरण गर्नुभएको थियो । समारोहमा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका कायममुकायम उप-निर्देशक श्री शम्भुनाथ ढुङ्गानाले तालिमको मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको सारांश प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

कार्यक्रममा सहभागीहरुको तर्फबाट बैंकिङ्ग कार्यालयका प्रधान सहायक श्री इन्दुदेवी थपलियाले मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । तालिमका सहभागीहरुलाई आवासको व्यवस्थामा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रले सहयोग गर्नुपर्ने उहाँको माग थियो ।

समारोहमा प्रशिक्षार्थीहरुले स्थलगत अवलोकन भ्रमणका आधारमा तयार गरिएको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । अवलोकन भ्रमणका लागि सहभागीहरुलाई दुई समूहमा विभाजन गरिएको थियो ।●

वीरगञ्जमा आर्थिक तथ्याङ्क गोष्ठी

नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्जले मंसिर ७ गते वीरगञ्जमा आर्थिक तथ्याङ्क गोष्ठी सम्पन्न गर्‍यो। गोष्ठी वीरगञ्ज उद्योग वाणिज्य संघका कोषाध्यक्ष श्री अशोककुमार वैद्यको प्रमुख आतिथ्यमा संचालन गरिएको थियो। उक्त अवसरमा उहाँले मुलुकको अर्थव्यवस्थामा आर्थिक तथ्याङ्कको ठूलो महत्व रहेको चर्चा गर्दै सबै उद्योगी एवं व्यवसायीहरुलाई समयमै यथार्थपरक तथ्याङ्क उपलब्ध गराउन आग्रह गर्नुभएको थियो।

गोष्ठीका सभापति एवं नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्जका कायममुकायम मुख्य व्यवस्थापक श्री रमेशकुमार पोखरेलले उद्योगी एवं व्यापारीवर्गबाट उपलब्ध हुने आर्थिक तथ्याङ्क देशको मौद्रिक एवं वित्तीय नीति निर्माणका लागि उपयोगी हुने धारणा व्यक्त गर्नुभयो। साथै, उहाँले देशले निर्माण गर्ने नीतिहरुको प्रभावकारिता आर्थिक तथ्याङ्कको गुणस्तरमा निर्भर रहने हुँदा यथार्थपरक तथ्याङ्क उपलब्ध गराउन सम्बन्धित सबैलाई आग्रह गर्नुभएको थियो।

गोष्ठीमा अनुसन्धान विभागका निर्देशक श्री त्रिलोचन पंगेनीले "आर्थिक तथ्याङ्कको महत्व, आवश्यकता, समस्या र नेपाल राष्ट्र बैंक" विषयक कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। कार्यपत्रमाथिको छलफलमा सहभागीहरुले उठाएको जिज्ञासाको जवाफ कार्यपत्र प्रस्तोता निर्देशक श्री पंगेनी, का.मु. मुख्य व्यवस्थापक श्री पोखरेल र व्यवस्थापक श्री सुनिल उदासले दिनुभएको थियो।

शुरुमा नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्जका व्यवस्थापक श्री सुनिल उदासले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै गोष्ठीको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो। साथै, उहाँले नेपाल राष्ट्र बैंकलाई उपलब्ध गराइएको तथ्याङ्क आफ्नो प्रयोजनको लागि बाहेक अन्य कसैलाई उपलब्ध नगराइने कुरामा उद्योगी एवं व्यापारीहरुलाई विश्वस्त पार्नुभएको थियो।

तथ्याङ्क सङ्कलनमा बैंकलाई प्रत्यक्षरुपमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएका उद्यमी, व्यापारी एवं सरकारी निकायका प्रतिनिधिहरुको सहभागिता रहेको उक्त कार्यक्रमको संचालन नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्जका सहायक व्यवस्थापक श्री रामप्रसाद फुँयालले गर्नुभएको थियो।●

जनकपुरमा लेखा व्यवस्थापन गोष्ठी

नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुरले असोज २८ गते कार्यालयको सभाकक्षमा मनिचेञ्जर कारोवार एवं लेखा व्यवस्थापन सम्बन्धी एक दिने गोष्ठी सम्पन्न गर्‍यो।

नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुरका मुख्य व्यवस्थापक श्री दीपकबहादुर थापाको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त गोष्ठीमा बैंकको कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने २९ वटा मनिचेञ्जरका प्रतिनिधिहरु तथा बैंकका कर्मचारीहरु समेत गरी कुल ५५ जनाको उपस्थिति रहेको थियो। गोष्ठीमा मुख्य व्यवस्थापक श्री थापाले मनिचेञ्जरहरुबाट प्राप्त हुने सही र यथार्थपरक तथ्याङ्कले मात्र सरकारलाई नीति निर्माण गर्न सहयोग पुग्ने हुँदा आफ्नो कारोवारको लेखा व्यवस्थापन उचित रुपमा राख्नुपर्ने, तथ्याङ्कहरु यथार्थपरक र तोकिएको समयमा उपलब्ध गराउनुपर्ने तथा उचित तवरले मनिचेञ्जर कारोवार गरी नेपाल राष्ट्र बैंकको लक्ष्य प्राप्तिमा सहयोग पुऱ्याउनु पर्ने कुरामा जोड दिनुभयो। साथै, उहाँले छलफलको क्रममा सहभागीहरुले राखेका जिज्ञासाको जवाफ दिनुभएको थियो।

गोष्ठीमा नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुरका सहायक व्यवस्थापक श्री रमानन्द मिश्र तथा कायममुकायम सहायक व्यवस्थापक श्री मोहमद वाजुल हकशेषले मनिचेञ्जर कारोवार एवं लेखासंग सम्बन्धित अनुसूची सम्बन्धमा, कायममुकायम सहायक व्यवस्थापक (नगद) द्वय श्री मधुसुदन थपलिया तथा श्री सोमराज दाहालले शंकास्पद नोट (भा.रु. तथा ने.रु.) पहिचान सम्बन्धमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो।

गोष्ठीको शुरुमा नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुरका सहायक व्यवस्थापक श्री रमानन्द मिश्रले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै कार्यक्रमको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो। गोष्ठीको अन्तमा कायममुकायम व्यवस्थापक श्री प्रकाशचन्द्र भट्टराईले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो। उक्त गोष्ठीको सञ्चालन नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुरका प्रधान सहायक श्री विजय के.सी. ले गर्नुभएको थियो।●

पोखरामा शुभकामना आदानप्रदान कार्यक्रम

नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघ, शाखा समिति पोखराले कात्तिक १३ गते पोखरामा 'विजयादशमी तथा शुभ दिपावली २०६४' को उपलक्ष्यमा शुभकामना आदानप्रदान कार्यक्रम आयोजना गर्‍यो। उक्त कार्यक्रमको सभापतित्व नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघ, शाखा समिति पोखराका अध्यक्ष श्री यामबहादुर सुर्खालीले गर्नुभएको थियो।

कार्यक्रमको प्रमुख अतिथि नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखराका मुख्य व्यवस्थापक श्री वासुदेव आचार्य हुनुहुन्थ्यो। उक्त अबसरमा मुख्य व्यवस्थापक श्री आचार्यले नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघले विगत वर्षहरुदेखि निरन्तर सञ्चालन गर्दै आएको शुभकामना आदान प्रदान कार्यक्रम अनुकरणीय रहेको र यस्ता कार्यहरुले कर्मचारीहरुबीच भाइचाराको सम्बन्ध विकसित भई आत्मीयता अभिवृद्धि हुने हुँदा संस्था तथा कर्मचारीहरुलाई फाइदा पुग्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो।

समितिका उपाध्यक्ष श्री तिलवहादुर गुरुङले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखराका व्यवस्थापक श्री केशव थापा र नेपाल वित्तीय संस्था कर्मचारी संघ नेपाल राष्ट्र बैंक, शाखा समिति पोखराका पूर्व अध्यक्ष श्री ज्ञाज शर्माले पनि शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो। नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखराका अधिकृत तथा कर्मचारीहरुको सहभागिता रहेको उक्त कार्यक्रमको सञ्चालन नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघ, शाखा समिति पोखराका सचिव श्री पूर्ण रानाले गर्नुभएको थियो।●

निधन

नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगरको सहायकस्तर चतुर्थ श्रेणीमा कार्यरत कर्मचारी श्री सुनिल ढुंगेल (एस-५३०) को मिति २०६४।८।२२ गते विराटनगरमा निधन भयो। मिति २०५३।३।८ गते नेपाल राष्ट्र बैंकको सेवामा प्रवेश गर्नुभएका श्री ढुंगेल ३७ वर्षको हुनुहुन्थ्यो। दिवंगत आत्माको चीर शान्तिको कामना गर्दै समाचार शोकसन्तप्त परिवारमा हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्दछ।●

शुभकामना आदानप्रदान कार्यक्रम

नेपाल वित्तीय संस्था कर्मचारी संघ नेपाल राष्ट्र बैंक, बालुवाटार समितिले कात्तिक १९ गते बालुवाटारमा शुभकामना

आदान प्रदान कार्यक्रमको आयोजना गऱ्यो । उक्त अवसरमा कायममुकायम गभर्नर श्री कृष्णबहादुर मानन्धरले विजयादशमी तथा दीपावली २०६४ को शुभकामना आदानप्रदान गर्नुभयो ।

कार्यक्रममा डेपुटी गभर्नर श्री वीरबिक्रम रायमाझीले पनि शुभकामना आदान प्रदान गर्नुभयो ।

बैंकका विभागीय प्रमुखहरु, वरिष्ठ अधिकृत तथा कर्मचारीहरुको उपस्थिति रहेको उक्त कार्यक्रममा संघका केन्द्रीय अध्यक्ष श्री सञ्जय मिश्र र महासचिव श्री राधाकृष्ण पुडासैनी, पूर्व अध्यक्ष श्री विन्दुप्रसाद अर्याललगायतले शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

संघको बालुवाटार समितिका अध्यक्ष श्री माधवप्रसाद अधिकारीको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा सदस्य श्री दिलबहादुर सुब्बाले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।●

साहित्यिक-आर्थिक भेटघाटको थालनी

जनसम्पर्क महाशाखाको सक्रियतामा बैंकभित्र मासिक साहित्यिक–आर्थिक भेटघाटको थालनी गरिएको छ । बैंकभित्रको साहित्यिक प्रतिभा प्रस्फुटनका लागि डबली उपलब्ध गराउने उद्देश्यले यस्तो कार्यक्रमको थालनी गरिएको हो । विभिन्न आर्थिक ज्ञानगुनका कुरा तथा अनुसन्धानका निष्कर्ष एवं परिणाम बैंकका कर्मचारीहरुबीच आदानप्रदान गर्ने कार्य पनि यस कार्यक्रममार्फत गरिनेछ ।

कार्यक्रम अन्तर्गतको दोस्रो श्रृङ्खला कात्तिक १६ गते बैंकको केन्द्रीय कार्यालय बालुवाटारमा सम्पन्न भयो । कार्यक्रममा कार्यकारी निर्देशकहरु अनुसन्धान विभागका सर्वश्री रामप्रसाद अधिकारी, वित्त व्यवस्थापन विभागका अश्विनीकुमार ठाकुर र विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका रामजी रेग्मीलगायत अन्य वरिष्ठ अधिकृत तथा साहित्यप्रेमी कर्मचारीहरुको उपस्थिति रहेको थियो । उक्त कार्यक्रममा कविहरु सर्वश्री चिन्तामणि सिवाकोटी, भीष्म उप्रेती र ठाकुर शर्माले आ-आफ्नो कविता वाचन गर्नुभएको थियो । साथै, उक्त कार्यक्रममा अनुसन्धान विभागका सहायक निर्देशक डा. विष्णुप्रसाद गौतमले आफ्नो विद्यावारिधि उपाधिका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको 'Tourism Financing in Nepal' विषयक शोधपत्र सम्बन्धी वार्ता प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

यसअघि भेटघाटको पहिलो श्रृङ्खला भदौ २१ गते सम्पन्न भएको थियो । सो कार्यक्रममा कविहरु डा. वामदेव सिग्देल, डिलाराम सुवेदी, राजनविक्रम थापा, राजकुमार श्रेष्ठ, चिरञ्जीवी गुरागाइँ, सरिता पौडेल, भागवत आचार्य र सुरेश पन्तले आ-आफ्नो रचना वाचन गर्नुभएको थियो ।

भेटघाट हरेक महिनाको अन्तिम शुक्रवार आयोजना गरिने कार्यक्रम रहेको छ ।●

नवनियुक्त अधिकृतहरुलाई स्वागत

नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी संघले बैंकमा हालै नियुक्त अधिकृतहरुलाई कात्तिक २९ गते एक कार्यक्रमका बीच स्वागत गऱ्यो । कार्यक्रममा बैंकको अधिकृत तृतीय पदमा २०६४ कात्तिक १२ गते नियुक्त हुनुभएका १४ र असार १४ गते नियुक्त हुनुभएका ४ जना गरी १८ जना अधिकृत तृतीयहरुलाई संघका केन्द्रीय अध्यक्ष श्री वसन्तराज पाण्डेले स्वागत गर्नुभएको थियो ।

उक्त अवसरमा अध्यक्ष श्री पाण्डेले नेपाल राष्ट्र बैंक संकटपूर्ण अवस्थाबाट गुज्रिरहेको चर्चा गर्दै यस्तो स्थितिमा नयाँ कर्मचारीहरुले चनाखो भई कार्य सम्पादन गर्नुपर्ने सुझाव दिनुभयो ।

कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै संघका केन्द्रीय महासचिव श्री राजेन्द्रप्रसाद रिमालले कर्मचारी संघ सम्पूर्ण कर्मचारीहरुको सामूहिक स्वार्थ पूरा गर्नका लागि स्थापना भएको धारणा व्यक्त गर्नुभयो । साथै, उहाँले नयाँ कर्मचारीहरुलाई युनियनको फोरमलाई प्रयोग गर्न पनि आग्रह गर्नुभयो । कार्यक्रममा नवनियुक्त अधिकृतहरुका साथै संघका अन्य पदाधिकारीहरुको उपस्थिति रहेको थियो ।●

सरुवा

निर्देशकद्वय आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागका श्री सिद्धीकृष्ण जोशी बैंकिङ्ग कार्यालयमा र बैंकिङ्ग कार्यालयका श्री राजनविक्रम शाह आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागमा सरुवा हुनुभएको छ ।

सहायक निर्देशकहरु वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागका सर्वश्री विनोदमान श्रेष्ठ र अनुसन्धान विभागका पूर्णमान महर्जन मुद्रा व्यवस्थापन विभागमा, लघु वित्त विभागका सन्तोषकुमार घिमिरे वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागमा तथा नेपाल राष्ट्र बैंक, धनगढीका सहायक व्यवस्थापक हिम्मतसिंह थापा बैंकिङ्ग कार्यालयमा सरुवा हुनुभएको छ ।

प्रधान सहायकहरु बैंकिङ्ग कार्यालयका सर्वश्री कृष्णप्रसाद उप्रेती मुद्रा व्यवस्थापन विभागमा र नन्दबहादुर के.सी. सामान्य सेवा विभागमा (काज), नेपाल राष्ट्र बैंक, धनगढीका राजेशप्रसाद शर्मा अनुसन्धान विभागमा, मुद्रा व्यवस्थापन विभागका सुशिलकुमार पाण्डे सामान्य सेवा विभागमा (काज), पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाका शिवराम रेग्मी मुद्रा व्यवस्थापन विभागमा, भुवनेश्वर भट्टराई नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरामा, राजभाइ शाक्य वित्त व्यवस्थापन विभागमा तथा कमलबहादुर तामाङ बैंकिङ्ग कार्यालयमा र वित्तीय क्षेत्र सुधार आयोजनाका मधुसुदन दवाडी बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा, प्रधान नगद सहायकहरु नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्जका सर्वश्री विश्वम्भर अधिकारी र उमेशकुमार अधिकारी बैंकिङ्ग कार्यालयमा, बैंकिङ्ग कार्यालयका टेकनाथ पोखरेल र रामचन्द्र पुडासैनी मुद्रा व्यवस्थापन विभागमा, पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाका ईश्वर पन्त, लेखनाथ दाहाल, राजिव शर्मा रेग्मी तथा झंकनाथ ढकाल बैंकिङ्ग कार्यालयमा, ध्रुवप्रसाद गौतम तथा निर्मला खतिवडा मुद्रा व्यवस्थापन विभागमा सरुवा हुनुभएको छ ।

यसैगरी जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका वरिष्ठ मर्मत तथा संभार सहायक सर्वश्री विदुरकुमार मुडभरी सामान्य सेवा विभागमा (काज फिर्ता), विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक सुमना धिताल जनसम्पर्क महाशाखामा, कायम-मुकायम उप-सहायकहरु सूचना प्रविधि विभागका नवीना ताम्राकार जनसम्पर्क महाशाखामा, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कुमार पण्डित सूचना प्रविधि विभागमा, पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाका प्रभा अर्याल अनुसन्धान विभागमा तथा दामोदर सापकोटा बैंक सुपरिवेक्षण विभागमा (काज) र वरिष्ठ पियन रामबहादुर तामाङ सूचना प्रविधि विभागमा सरुवा हुनुभएको छ ।●

फोटो फिचर

नेपाल वित्तीय संस्था कर्मचारी संघ, नेपाल राष्ट्र बैंकले आयोजना गरेको चियापान कार्यक्रममा सहभागी हुँदै कायममुकायम गभर्नर श्री मानन्धर, डेपुटी गभर्नर श्री रायमाझी र अन्य अधिकृतहरु

पूर्व गभर्नर डा. पन्तको सम्झनामा शोकसभा

नेपाल राष्ट्र बैंकका पूर्व गभर्नर डा. यादवप्रसाद पन्तको कात्तिक २८ गते ८२ वर्षको उमेरमा निधन भयो। उहाँको सम्झनामा बैंकले केन्द्रीय कार्यालय बालुवाटारको सभाकक्षमा कात्तिक ३० गते एक शोकसभाको आयोजना गऱ्यो।

उक्त सभामा कायम-मुकायम गभर्नर श्री कृष्णबहादुर मानन्धरले नेपाल राष्ट्र बैंकको संस्थागत विकास र देशको वित्तीय क्षेत्रको समग्र विकास एवम् विस्तारका लागि स्वर्गीय डा. पन्तले पुऱ्याउनु भएको योगदानको चर्चा गर्नुभयो।

उक्त अवसरमा कायममुकायम गभर्नर श्री मानन्धरले पूर्वगभर्नर डा. पन्तले नै एसियन क्लियरिङ्ग युनियन र SEANZA को स्थापनाकालदेखि नै नेपाल राष्ट्र बैंकलाई ती संस्थाको सक्रिय सदस्यका रुपमा आबद्ध गराउनुभएको जानकारी गराउनुभयो।

उक्त शोकसभामा कायममुकायम गभर्नर श्री मानन्धर, डेपुटी गभर्नर श्री वीरविक्रम रायमाझी लगायत बैंकका वरिष्ठ अधिकृत तथा कर्मचारीहरुले दिवंगत डा. पन्तको तस्बिरमा पुष्पगुच्छा अर्पण गरी श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्नुभएको थियो।

शोकसभामा जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका निर्देशकद्वय श्री प्रदीपराज पाण्डेले डा. पन्तको जीवनीमाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो भने श्री शम्भु थापाले धन्यवाद् ज्ञापन गर्नुभएको थियो।

स्वर्गीय डा. पन्तले विक्रम संवत् २०२५ वैशाख १२ देखि २०३० वैशाख १६ सम्म नेपाल राष्ट्र बैंकको पाँचौ गभर्नरको रुपमा कार्य गर्नुभएको थियो। यसका साथै उहाँले अर्थमन्त्री, नेपाल आर्थिक आयोगका अध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य, सरकारको वरिष्ठ आर्थिक सल्लाहकार, जापानका लागि नेपाली राजदूत लगायतका पदमा रही आफ्नो जिम्मेवारी निर्वाह गर्नुभएको थियो।

स्वर्गीय डा. पन्त अर्थशास्त्र विषयमा विद्यावारिधि उपाधि हासिल गर्ने पहिलो नेपाली हुनुहुन्छ। उहाँका दुई दर्जनभन्दा बढी पुस्तकहरु प्रकाशित छन्।

उद्धरण

कान्तिपुर awaf/, @* sflQs, @)^$ बाट

गभर्नर नहुँदा

तपाईंको खल्तीमा सायद दस, पचास, एक सय र हजारको नयाँ नोट छैन होला ? पाँच, बीस र लालीगुराँस अंकित पाँच सयको नयाँ नोट बढी प्रचलनमा छन्। नयाँ नोटको माग बढी हुने समय दसैंमा राष्ट्र बैंकले यी नोट दिन सकेन। दसको नोट पाउन सबैभन्दा गाह्रो भयो।

दसैं बिदा हुनुअघि नोट विभाग प्रमुख प्रायः तनावमा देखिन्थे। पर्याप्त मौज्दातको अभावले राष्ट्र बैंक पोखरा शाखामा एकै दिन ठूलो मात्रामा नोट पठाउनुपऱ्यो। कार्ड र बैंकिङ कारोबारको सीमितताले नेपालमा भौतिक रूपमा नोटको प्रचलन बढी छ। यही कारण नोट चाँडै पुरानो हुन्छ र सट्टा नयाँ नोट ल्याउनुपर्छ।

सानो दरका नोटको आयु करिब १ वर्षमात्र हुन्छ। निरन्तर नोट नछाप्ने हो भने बजारमा छिट्टै अभाव हुन्छ। भ्रष्टाचार अभियोगमा असार १५ गते अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले गभर्नरलाई कारबाहीको माग गरी मुद्दा दायर गरेपछि निलम्बनमा परेकाले यो निरन्तरता टुटेको छ। यही कारण हो, अहिले नोट अभाव।

गभर्नर निलम्बन हुँदा राष्ट्र बैंकको दैनिक कार्यमा असर परेको छैन। तर बैंकको भूमिकालाई दैनिक कार्यसम्पादनमा सीमित गर्नुहुँदैन।

सरकारले वरिष्ठ डेपुटी गभर्नरलाई कार्यबाहक गभर्नर नियुक्त गरेको छ। तर नोटमा हस्ताक्षर गर्ने अधिकार उनलाई छैन। कानुनतः कार्यबाहक गभर्नरले नोटमा हस्ताक्षर गर्न पाउँदैनन्। तर यसमा व्यावहारिक जटिलता भने छ। नोट छापेर बजारमा आउन करिब ९ महिना लाग्छ। कार्यबाहक गभर्नरले काम चलाउन नोटमा हस्ताक्षर गरेर पठाए तर छापिएर आउँदा गभर्नरको टुंगो लाग्यो भने के गर्ने ? यो गम्भीर प्रश्न हो। अदालतले गभर्नरको विपक्षमा फैसला दियो भने पनि सरकारले नयाँ गभर्नर तत्काल ल्याउनुपर्छ। मुद्दा जिते भने निलम्बन फुकुवा हुन्छ।

मुद्दाको छिटो फैसलामात्र यो जटिलताको समाधान हो। भ्रष्टाचार गर्ने जोकोहीले सजाय पाउनुपर्छ। कसैलाई यसबाट उम्किने मौका दिइनुहुन्न। भनिन्छ, न्याय ढिलो पाउनु भनेको नपाउनुसरह हो। छिमेकी देश भारतमा पनि यसबारे प्रशस्त बहस भएका छन्। बलिउड नायक सञ्जय दत्तलगायत राजनीतिक नेताको मुद्दामा ढिलो फैसला भएको आरोप त्यहाँको अदालतले खेप्नुपरेको थियो। भ्रष्टाचारको मुद्दा ६ महिनाभित्र फैसला गर्नुपर्ने प्रावधान पनि छ। अधिकांश अवस्थामा यसअनुसार मुद्दाको फैसला भएको छैन। तर यो मुद्दाले सर्वसाधारणलाई समेत असर पार्ने अवस्था सिर्जना भएको छ। गभर्नरको मुद्दा जति लम्बिन्छ त्यति जटिलता बढ्नेछ।

गभर्नर निलम्बन हुँदा राष्ट्र बैंकको दैनिक कार्यमा असर परेको छैन। तर केन्द्रीय बैंकको भूमिकालाई दैनिक कार्यसम्पादनमा सीमित गर्नुहुँदैन। नीतिगत तथा वित्तीय रणनीतिका दृष्टिले अति संवेदनशील कार्यलाई अघि बढाउन यसलाई अनिर्णयको बन्दी बनाउनु हुँदैन। गभर्नरको मुद्दा टुंगो नलाग्दा अर्थतन्त्रका संवेदनशील विषयमा राष्ट्र बैंक प्रवेश गर्न सकेको छैन। कर्मचारीहरू अन्योलमा छन्।

भारतीय रुपियाँ र नेपाली रुपैयाँबीचको विनिमय दरको मुद्दा संवेदनशील विषय हो। एक सय भारुको १ सय ६० नेपाली रुपैयाँको स्थिर विनिमय दरको सान्दर्भिकतालाई केलाउनुपर्ने भएको छ। अमेरिकी डलर कमजोर हुनु, भारतको तीव्र आर्थिक प्रगति, नेपाली उत्पादनको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतालगायतका विनिमय दर निर्धारक पक्षलाई आधार मान्दा यो दर आर्थिक दृष्टिकोणले मिल्दैन। व्यवसायीले यसमा परिवर्तन गर्न राष्ट्र बैंकलाई दबाब दिन सुरु गरेका छन्। भारु दर परिवर्तन संवेदनशील विषय हो। गभर्नर, प्रधानमन्त्री र अर्थमन्त्रीको तहमा मात्र यससम्बन्धी निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ। यसको संवेदनशीलताले सार्वजनिक हुनुअघि राष्ट्र बैंकका विदेशी विनिमय विभागमा कार्यरत कर्मचारीलाई समेत निर्णयअघि जानकारी गराइँदैन।

महत्त्वाकांक्षी वित्तीय क्षेत्र सुधार प्रक्रियामा रहेका दुई ठूला बैंकको निजीकरण, राष्ट्र बैंकको वित्तीय संस्था अनुगमन र निरीक्षण गर्ने क्षमता वृद्धिलगायत महत्त्वपूर्ण विषय हुन्। राष्ट्र बैंक सरकारको आर्थिक सल्लाहकार हो। आर्थिक सुधार र सरकारलाई वित्तीय अनुशासनमा राख्न दबाब दिने दायित्व केन्द्रीय बैंकको हो। यस्तो जिम्मेवार निकायलाई लामो समय नेतृत्वविहीन बनाउँदा अस्थिरतामात्र जन्मन्छ।

जनसम्पर्क महाशाखाको सूचना

'नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार'ले बैंकको ५३ औं वार्षिकोत्सव (२०६५ वैशाख १४) को उपलक्ष्यमा आर्थिक लेख विशेषाङ्क प्रकाशित गर्दैछ। उक्त अङ्कमा प्रकाशनार्थ विद्वान लेखकहरूबाट आर्थिक, वित्तीय, मौद्रिक, व्यवस्थापन तथा बैंकिङ्ग विषयका समसामयिक, अनुसन्धानात्मक एवम् विश्लेषणात्मक लेख आह्वान गरिएको छ। आफ्नो लेख २०६४ फागुन मसान्तभित्र **नेपाल राष्ट्र बैंक, जनसम्पर्क महाशाखामा** आइपुग्ने गरी पठाई दिनुहुन अनुरोध छ।

प्रकाशक
नेपाल राष्ट्र बैंक गभर्नरको कार्यालय, जनसम्पर्क महाशाखा
फोन/फ्याक्स : +९७७-१-४४११९९८, Ext.: ३६६, ३६९
ईमेल : prd@nrb.org.np, वेबसाइट : www.nrb.org.np

सम्पादक
साधना उपाध्याय

सम्पादन सहयोगी
विमला उपाध्याय, विन्दुप्रसाद अर्याल
रामकाजी खाइजू